

Sedmý energetický kongres České republiky: Stát = energetická macecha?

Na přelomu února a března se v Praze uskutečnil již 7. energetický kongres ČR. Krátce před summitem představitelů zemí EU věnujících se mj. nové energetické politice Unie, se zástupci českého energetického výzkumu a managementu zabývali širokým okruhem problémů, jemuž dominovala energetická bezpečnost. Záštitu nad kongresem převzalo Ministerstvo průmyslu a obchodu ČR a Ministerstvo životního prostředí ČR. Zatímco šéf prvně jmenovaného resortu si čas na setkání s českou energetickou špičkou nenašel, ministr Bursík cestu k nim (podle vlastních slov - opakovaně) našel. Přitom ne každý vyslovený názor, ne každá praktická zkušenost znějící z auditoria mu patrně byly po chuti. Úvod třídenního energetického maratónu patřil plynářům. Sled přednášek "Budoucí výzvy pro trh s plynem" však přítomné odborníky nijak nepřekvapil. Jednak se už plynáři k analogické tematice sešli před Vánocemi, a co se týká předkládaných evropských a domácích oborových statistik vykazují značnou míru stability. Domácí odbyt plynu přešlapuje na místě. Akcent na plošnou plynofikaci kýžené zisky (zatím) nepřináší. Nezakryvaná podpora většímu uplatnění zemního plynu v dopravním systému ČR razantně odezu ani v individuální, ani v hromadné dopravě nezaznamenává. Podniky a komunální sféru mnohem více irituje balík problémů spjatých s výrobou, distribucí, prodejem a spotřebou elektřiny a tepla. Snad jen dvě otázky prozvučely plynárenskými kuloáry razantněji: současné a budoucí ambice Gazpromu a RWE Transgas a co konkrétně přinese firmám ukončení regulace trhu k 31. března 2007, resp. dopady tohoto kroku na tzv. liberalizovaný český trh. ČR importuje téměř 100 % své spotřeby plynu. Konkrétně: v roce 2005 to bylo 9350 mil. m³, z toho asi 7000 mil. m³ z Ruské federace. Hlavním dovozcem je RWE Transgas. Třebaže naše bezpečnost zásobování zemním plynem je zajištěna dlouhodobými kontrakty, bylo by na místě zvážit možnost (podobně jako u kapalných paliv) uzákonění povinnosti dodavatelů zajistit rezervy dodávek, kupř. na 90 dnů. Řekli se "A", musí být slyšeno a akceptováno (zejména na straně zákazníků) i "B": tato povinnost logicky povede k dalšímu růstu ceny plynu. Úvahám o bezpečnosti energetické bezpečnosti na následném jednání energetiků a teplárenských bossů jednoznačně dominovalo vystoupení generálního ředitele ČEPS Ing. Vladimíra Tošovského. Bez zbytečného patosu charakterizoval aktuální energetický mix ČR i přenosovou soustavu, která se provozuje na horních hranicích technických možností konkrétních prvků. Bez servítků nastolil dilema spolehlivost versus dostupnost i ekonomický základ dosažení žádoucí rovnováhy mezi nabídkou a poptávkou na energetickém trhu. Tošovský je technik a perfekcionista. Není proti promyšlenému rozvoji ekologicky čistších forem energie. Zároveň nepropadá extrémům: vyzývá ke komplexnímu řešení problémů celé soustavy a nikoliv jen jednotlivých prvků. Má celoevropský pohled: na starém kontinentě rozlišuje tři hlavní dodavatelské ostrovy i složitý komplex problémů jejich hladkého zásobování vyplývající z nekoordinovaného postupu výrobců energie, zejména z eolických zdrojů a z tepláren využívajících KVET. Problematikou dlouhodobé bezpečnosti v zásobování energiemi započalo v rámci tématu "Strategický směr energetiky EU a jeho vliv na vývoj české energetiky" také vystoupení nového náměstka ministra MPO Hünera. Někdejší šéf severomoravské energetiky a rezident ČEZu v Bulharsku spatřuje východisko v pokračující diverzifikaci zdrojů, v růstu účinnosti zařízení a pružnosti energetických systémů. Optimální skladbou vlastních a importovaných primárních zdrojů energie chce krok za krokem minimalizovat závislosti na vnějších politických a ekonomických vlivech. Resort podle něj neztrácí ze zřetele ani nutnost tvorby dostatečných strategických zásob pro případy energetických krizí. Zdůraznil, že ČR na rozdíl od jiných států EU disponuje velkou (a dosud ne zcela doceněnou) nízkou dovozní závislostí energetiky. Zdravý český energetický mix pracuje s domácími zdroji hnědého uhlí, s jadernou energetikou, s vodními elektrárnami a postupně implementuje obnovitelné zdroje. Jejich role je však (s ohledem na naše zeměpisně. klimatické podmínky) limitovaná. V kause hnědé uhlí přišly na přetřes současné i budoucí kvóty jeho těžby. Po zásadním poklesu objemů těžby z 90. let se od roku 2000 stabilizují na úrovni cca 50 mil. t ročně. Odlišně to vypadá s exploatací koksovateľného černého uhlí: domácí těžba černého uhlí se v posledních letech pohybuje mezi 13 a 15 mil. t. Veškeré koksovateľné uhlí se spotřebovává v koksovárnách a ocelárnách. Asi 2/3 energetického uhlí se využívají pro výrobu elektřiny a tepla a 1/3 v průmyslu. Hüner má ve střednědobé perspektivě jasno: rozhodne hnědé uhlí. Ještě detailněji: ponechání v platnosti tzv. územně ekologických limitů, anebo jejich přehodnocení. Varovný (a nejenom výlučně energetický) problém představuje import ropy do ČR. Podíl domácí těžby na její spotřebě je v podstatě zanedbatelný: osciluje mezi 4- 5 %. Její dovoz stále více zatěžuje bilance českého zahraničního obchodu. Jen pro ilustraci: v roce 2005 to bylo 68 mld. Kč. Vloni (při srovnatelném množství) již 82 mld. Kč (!). Nedávné problémy s dodávkami ruské ropy přes Bělorusko podle Hünera ukázaly, že kroky, který učinila ČR k diverzifikaci svých zdrojů v 90. letech (zvláště připojení na ropovod IKL, který je schopen event. nahradit ropovod Družba), byly správné. Přítomný firemní management vyzval k chladnému uvažování: ČR má k dispozici nouzové zásoby ropy a ropných produktů na dobu přesahující tři měsíce. Momentálně patříme k vývozcům elektrické energie. Kvůli zanedbání včasné obnovy energetických kapacit se však tato situace během několika let změní. Podle Hünera je žádoucí rozhodnutí o event. výstavbě či rekonstrukci kapacit už dále neodkládat. ČR sice bude podporovat obnovitelné a alternativní zdroje energie. Technicky je ale zřejmé, že se bude vždy jednat o "pouhý moučník k hlavnímu jídlu tvořenému fosilními a jadernými zdroji". Přes všechny politické a ekologické výhrady podle něj existuje zatím jediná cesta, a to

příprava výstavby technicky moderních jaderných bloků. Kritizoval také nedostatečnou podporu kogenerační výroby a CZT. Velké rezervy máme podle něj i v oblasti úspor a ve snižování energetické účinnosti. Nezbyvá než účinně podpořit veškeré činnosti směřující k racionálním úsporám energie. Avšak s vědomím skutečnosti, že při růstu životní úrovně obyvatel našeho státu (a tím i růstu spotřeby energií), úsporná opatření mohou vést pouze k snížení nárůstu spotřeby energií. Slovo dostala rovněž náměstkyně ministra životního prostředí Rut Bízková. "Vražedný" duel obou mluvčích těchto resortů před mikrofony se nekonal. Sešlo z něj nikoliv z titulu bážlivosti či galantnosti, ale opakovaně proklamované snahy obou úředníků řešit kupíci se problémy maximálně věcně a odborně, ku prospěchu českých firem a českých zákazníků. Rut Bízková své ekologické fundamenty v pohledu na nové cíle domácí i evropské energetiky netajila: do roku 2020 by měly emise CO₂ poklesnout o 20 % (v případě vyspělých států o 30 %). Musí se zabezpečit 20procentní podíl energie z obnovitelných zdrojů na celkové skladbě energie (třeba ČR na něj pohlíží jako na indikativní) a zároveň zvýšit podíl biopaliv do roku 2020 nejméně o 10 % (což by měl být pro ČR závazný cíl). Auditorium pochopitelně zajímalo, zda k tomu bude k tomu stačit úzký okruh opatření z Programového prohlášení vlády - investice do ekologicky příznivých technologií, snížení sazby DPH na dřevěné a rostlinné ekobrikety, nárokové dotace pro instalaci OZE v obytných budovách, podpora energeticky soběstačných obcí, snížení energetické spotřeby české ekonomiky na jednotku HDP do roku 2020 o 40 %, tvorba nových národních standardů energetické účinnosti elektrospotřebičů, vytvoření programu nárokových grantů na úspory energií v bytových a rodinných domech, administrativních a veřejných budovách z výnosu prodeje emisních kreditů v mezinárodním emisním obchodování a stále zřetelněji se vyhraňující obrysy emisních daní a poplatků za znečištění ovzduší (indikativní výnos: 0,5- 1,0 % HDP). Na řadu otázek náměstkyně ministra životního prostředí odpověděla bezprostředně. A návdavkem se zmínila o dvou lákavých hrozkách: 4,9 mld. eur v rámci Operačního programu Životní prostředí na roky 2007- 13 a 673 mil. eur na udržitelné využívání zdrojů energie (podpora využití OZE, úspory energie a odpadního tepla, environmentálně šetrné systémy vytápění a přípravy TUV atd.). Stoupence nenadchla (přáli by si více), odpůrce nepřesvědčila (ani nejmodernější solární systémy bez velkorysých dotací států nejsou pro podnikovou a komunální sféru akceptovatelné; český trh s biomasou se chová chaoticky a cenná surovina se nezdíra draze exportuje; realizace leckterého úsporného opatření přijde podnikový management draž než pokračující fungování stávajících hltounů energie a tepla). Disproporce mezi toužebnými ekologickými vizemi a tvrdou technickou a ekonomickou realitou se snad nejrazantněji projevila v diskusi o chaotickém rozvoji trhu s biomasou, do níž se zapojila řada řečníků. Zatímco ministr životního prostředí Bursík avizoval čerstvě zrozenou vládní novelu zákona o aplikaci biopaliv v dopravě a nejpozději do konce roku i nový zákon o dlouhodobé podpoře biopaliv, přítomní experti byli pesimističtější. Kritizovali jak strmý růst ceny tzv. bílé biomasy (za poslední rok o 100 %), tak stále citelnější převis poptávky nad její nabídkou. Řada dotovaných projektů nekončí rozšířením a zkvalitněním dodávek domácím zájemcům o toto ekologické palivo. Příčiněním ekologicky nepolibených obchodníků mizí okamžitě za hranicemi státu. Investoři avizovali svůj nezáměr vkládat nemalé prostředky do výstavby nových a rekonstrukce stávajících zdrojů na biopaliva, pokud nedostanou garance minimálně 10letých (či ještě lépe 15letých) stabilních dodávek základní suroviny. A ti, kdo už se spalováním biomasy započali a disponují konkrétními zkušenostmi z jednání s producenty a obchodníky, opakovaně varovali před růžovými brýlemi: disponibilní areál zemědělsky využitelné plochy pro ekologickou fytoenergetiku je malý. S politickými hesly nelze vystačit. Chybí moderní energetickoekologická doktrína na 20 let, státní garance pro investory a provozovatele velkých zařízení a detailně není zatím propracován ani ekonomicky a ekologicky únosný dopravní a skladovací systém při operacích s biomasou. Přísliby snižování DPH u biomasy jsou pozitivní. Pro výrobní praxi však nejsou a nemohou být všespasitelné. Energetika je resort technicky a technologicky náročný, navíc s dlouhodobým investičním cyklem. Projektanti a investoři, kteří vstupují na tenký led fytoenergetiky, logicky myslí i na "zadní vrátka" a nikoliv náhodou volí tradiční fosilní, příp. multizdrojové kotle. Evropská energetická koncepce, první rozhodnutí nové vlády v resortu energetiky a paliv, stejně jako české varianty tzv. liberalizovaných trhů s plynem a elektřinou nebyly na 7. energetickém kongresu určité tabu. Lakonicky se k nim vyjádřil předseda Sdružení velkých spotřebitelů energie, 1. místopředseda AEM a výkonný ředitel společnosti PRECHEZA Ing. K. Šimeček, MBA: liberalizace trhu s elektřinou a plynem má být prostředkem k dosažení větší konkurenceschopnosti evropského průmyslu, ne cílem, za který je často vydávána. Trh s energiemi není funkční. Národní dodavatelé si udržují dominantní pozice na svých relevantních trzích. V Evropě není převis nabídky nad poptávkou u elektřiny. Nejsou vytvořené technické podmínky k neomezenému obchodování mezi státy v plynu i elektřině. Ceny prudce rostou a jsou odtrženy od nákladů. Dominantní dodavatelé RWE a ČEZ je určují bez vazby na vývoj vlastních nákladů s obrovským nárůstem svých zisků. Růst cen elektřiny a plynu v ČR je jedním z nejvyšších v Evropě: jsou v nejvyšší třetině evropských cen. Státní orgány a vláda dostatečně a preventivně nezajišťují a nekontrolují ochranu průmyslových a ostatních odběratelů proti dominanci dodavatelů ve smyslu Zákona na ochranu HS a Zákona o cenách a neřídí vývoj podmínek trhu ve prospěch spotřebitelů. Duchovní otec vrcholného fóra české energetiky a teplárenství, někdejší šéf ČEZ a Svazu průmyslu a obchodu ČR a zároveň stále svěží a vtipný moderátor této akce Ing. Jan Karas shromáždil v Praze českou energetickou špičku. Udělil slovo desítkám energetiků a umožnil předestřít řadu ožehavých problémů resortu i návrhů na jejich řešení. I přes politickou a věcnou různorodost deklarovaných názorů, závěr je jednoznačný: ať se nám to líbí, či nikoliv, právě nyní se rozhoduje o naší energetické realitě po roce 2015. Buď rýsující se technické a organizační

šance využijeme a ústrojně rozvineme dosud plně funkční energetickou soustavu, kterou vybudovala a z kultivovala generace techniků v 80. a 90. letech (mj. i Petr Karas), anebo utoneme v žabomyších politických a odbornických půtkách.

Pramen: Biom.cz